

Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders. Best practices uit binnen- en buitenland (2019).

J. Reef, N. Ormskerk (Universiteit Leiden)
Politiekunde 98

Thema: 1.3 Jeugd

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in kenmerken, knelpunten en effectieve werkwijzen van aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn in Nederland om op die manier best practices op te stellen voor teams in Nederland die te maken krijgen met zorg voor achterblijvende kinderen.

Onderzoeksvragen:

1. Waar krijgen politieteam mee te maken?; wat zijn kenmerken van aanhoudingssituaties waarbij kinderen aanwezig zijn?;
2. Op welke punten is het lastig voor politieteam en ketenpartners?; wat zijn knelpunten van aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn?;
3. Wat werkt er op dit moment goed? Wat blijken effectieve handelingen te zijn tijdens aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn?
4. Welke internationale kennis kan bijdragen aan gerichtere en effectievere omgang met achterblijvende kinderen in Nederland?;
5. Welke *best practices* voor Nederlandse politieteam en ketenpartners komen hieruit voort?

Methoden van onderzoek

- literatuuronderzoek;
- kwantitatieve analyses van nationale data;
- interviews;

Samenvatting

Getuige zijn van aanhouding van een vader of moeder is meestal een beangstigende en ongewenste ervaring voor kinderen. Het kan trauma's veroorzaken en het welzijn van kinderen aantasten. Daarbij is de zorg voor achterblijvende kinderen bij aanhoudingen een gecompliceerde kwestie. Bovendien is het niet altijd duidelijk wie op welk moment verantwoordelijk is of kan zijn voor de achterblijvende kinderen. Buitenlandse onderzoeken laten zien dat training en begeleiding bijdragen aan efficiëntere procedures. Steeds meer landen hebben de omvang van het probleem in kaart gebracht en protocollen ontwikkeld om de schade te beperken. In Nederland is er echter geen inzicht in de situatie rondom de zorg voor betrokken kinderen. Aangezien protocollen met heldere afspraken wenselijk worden geacht voor de Nederlandse situatie; is in het buitenland aanwezige kennis en ervaring systematisch verzameld en is onderzocht of er onderdelen van internationale succesvolle werkwijzen toegepast kunnen worden in de Nederlandse situatie. In het eerste deelonderzoek is een kwantitatieve methode gebruikt om de omvang van het probleem in kaart te brengen. Er zijn nationale surveydata geanalyseerd en er is gekeken hoe vaak er kinderen aanwezig zijn bij aanhoudingen. In het tweede deelonderzoek zijn belangrijke actoren uit de praktijk geïnterviewd en is met dit kwalitatieve onderzoek inzicht gecreëerd in de huidige politieke werkwijzen. In het derde deelonderzoek is een literatuurstudie uitgevoerd om in kaart te brengen welke buitenlandse effectieve procedures er op dit moment zijn op dit gebied. De drie resultaatdomeinen van de deelonderzoeken zijn geïntegreerd om best practices op te stellen voor teams in Nederland die te maken krijgen met zorg voor achterblijvende kinderen.

In hoofdstuk 2 wordt beschreven hoe de huidige zorg voor betrokken kinderen formeel geregeld is in Nederland. Zo worden de politieke werkwijze bij geplande en ongeplande aanhoudingen besproken, de Kindcheck, en o.a. de formele werkwijze van Veilig Thuis en het Crisis Interventie Team als primaire ketenpartners. Duidelijk wordt dat er een grote verscheidenheid aan partijen betrokken is bij aanhoudingen met achterblijvende kinderen. Niet alleen Justitie en Politie, maar ook de gemeente speelt een belangrijke rol in het werkproces. Hoe de partijen samenwerken verschilt per regio. Procedures die gebruikt worden zijn oorspronkelijk ontworpen voor kinderen die betrokken zijn bij huiselijk geweld en mishandeling, en niet specifiek voor achterblijvende kinderen bij aanhoudingen. De conclusie is dat formele procedures voor deze groep kinderen er niet zijn in Nederland.

In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de kenmerken en gevolgen van aanhoudingen voor het welzijn van kinderen. Ook wordt een inschatting gemaakt van de omvang van het fenomeen. Na onderzoek onder verdachte vaders blijkt dat bij een op de drie aanhoudingen in woningen van vaders, kinderen aanwezig waren bij de aanhouding. Literatuur laat zien dat getuige zijn van aanhouding van een ouder trauma kan veroorzaken en op korte en lange termijn het welzijn van kinderen kan aantasten.

In hoofdstuk 4 zet men de knelpunten en successen van de huidige politieke werkwijzen uiteen. Naast het waarborgen van veiligheid en inrekening van de verdachte, kan een politieteam te maken krijgen met conflicterende doelen en verantwoordelijkheden als er kinderen betrokken zijn bij een aanhouding. Het blijkt dat er bij aanhoudingen drie belangrijke tijdvakken te onderscheiden zijn waarbinnen werkprocessen plaatsvinden. Zowel in de aanloop naar de aanhouding, alsook tijdens de aanhouding, en in de nazorg, werd door respondenten gerapporteerd over successen en knelpunten. Knelpunten zitten voornamelijk in bewustwording en samenwerking tussen politie en ketenpartners. De politie gaat wel proactiever werken om schade bij achterblijvende kinderen te beperken.

In hoofdstuk 5 wordt uitvoerig ingegaan op effectieve methodes en procedures die in de internationale literatuur beschreven staan. Specifiek werd gezocht naar protocollen die tot doel hadden om

- 1) trauma en stress bij aanhouding betrokken kinderen te verminderen,
- 2) de last van de politie te minimaliseren en de veiligheid van alle betrokken te maximaliseren en
- 3) hiertoe de samenwerking tussen politie en zorginstanties te verbeteren. Dit leverde 7 protocollen op die nader zijn bestudeerd. Overigens viel op dat vrijwel alle gevonden protocollen afkomstig zijn uit de Verenigde Staten.

Tot slot laten de onderzoekers in hoofdstuk 6 zien hoe internationale succesvolle werkwijzen toegepast kunnen worden in de Nederlandse situatie (best practices). Proactieve bewustwording is de essentie voor verbetering. Hiernaast vormt interdisciplinaire samenwerking een kernpunt. Naast deze algemenere aanbevelingen zijn specifieke best practices opgesteld die voor de aanhouding, tijdens de aanhouding en na de aanhouding gebruikt kunnen worden om minder trauma te veroorzaken bij kinderen.